

Obsah

Úvod	9
I. ČÁST: Výzkumy tvořivých projevů, výzkumné nálezy a teorie	11
1 Zkoumání „fenoménu tvořivost“ jako východisko pro edukační procesy	12
1.1 Tři přístupy ke zkoumání tvořivosti a jejich projevy	12
1.1.1 „Struktura intelektu“ a model kreativního řešení problému (J. P. Guilford, 1957)	13
1.1.2 Tvořivost jako stálá tendence k vývoji (J. Hlavsa 1981)	14
1.1.3 Tvořivost jako zvláštní komplexní schopnost (M. Nakonečný, E. Ullrich 1987)	16
1.2 Snahy o terminologické a obsahové uchopení projevů tvořivosti.	16
1.2.1 Obsahové vymezení termínů používaných v souvislosti s tvořivostí.	17
1.2.2 Charakteristické projevy tvořivosti a vzdělávací procesy	19
Seznam použité literatury	
Otázky a úkoly k 1. kapitole	
2. Rozpoznání tvořivých procesů a jejich projevů.	25
2.1 Fáze tvůrčího procesu a tvořivého myšlení.	25
2.2 „Měření“ tvořivosti ve výkonech.	26
2.2.1 Testy tvořivosti a jejího rozvoje - možnosti didaktického využití	28
2.2.2 Druhy tvořivosti, tvořivý proces a produkt	30
2.2.3 Tvořivá a tvůrčí osobnost	32
Seznam použité literatury	
Otázky a úkoly ke 2. kapitole	
II. ČÁST: Pedagogická reflexe výzkumných nálezů	37
3 Obecné předpoklady tvořivého vyučování a výtvarná výchova.	38
3.1 Vztah motivovanosti a tvořivosti v edukačních procesech	38
3.1.1 Klíčové pojmy související s motivací.	39
3.1.2 Motivace jako faktor určující úroveň dosahovaných výsledků	39
3.2 Vytváření předpokladů záměrného rozvoje tvořivosti ve školní praxi	41
3.2.1 Příznivé sociální klima třídy a kvality tvořivého učitele (R. J. Hallman)	41
3.2.2 Zásady tvořivého vyučování (E. P. Torrance).	42
3.2.3 Tvořivé vyučování jako specifický druh tvorby.	44
Seznam použité literatury	
Otázky a úkoly ke 3. kapitole	
4 Záměrné navozování kreativních situací (přínos českých autorů)	48
4.1 Podněcování tvořivých způsobů řešení problémů (J. Čáp)	48
4.2 Teorie učebních úloh (D. Tollingerová)	49
4.2.1 Projektování učebních činností a manipulace s podmínkami učení.	49
4.2.2 Psychologický přístup k učebním úlohám	51
4.2.3 Podoba „učební úlohy“ ve výtvarné výchově	52
4.3 Tvořivé a tvůrčí činnosti jako východiska činnosti pedagogické (J. Hlavsa)	52
4.3.1 Metodika rozvoje tvořivosti a tvůrčí práce.	53

4.3.2 Kreativizační metody	53
4.3.3 Navozování kreativních situací – pozitivní a negativní faktory.	54
4.3.4 Kreativní situace v testech tvořivosti a ve výtvarné výchově	57

Seznam použité literatury

Otázky a úkoly ke 4. kapitole

III. ČÁST: Historie výzkumu tvořivosti a bilance jeho zhodnocení ve výtvarné výchově . 60

5 Vědecké zkoumání kreativity, jeho počátky, příčiny a průběh od 18. století 61

5.1 Tvůrčí projevy jako předmět vědeckého bádání 61

5.2 Vědecko-pedagogický zájem o projevy tvořivosti a její podstatu 62

5.2.1 Příčiny vědeckého a pedagogického zájmu o „fenomén“ tvořivosti 63

5.2.2 Úkoly výzkumu tvořivosti v oblasti teorie a praxe edukačních procesů 65

5.2.3 Výtvarné činnosti jako předmět výzkumů tvořivosti (příklady výzkumů) 66

5.3 Současné přístupy ke zkoumání tvořivých projevů 69

5.3.1 Biologicko-psychosociální výklad kreativity (J. S. Dacey a A. H. Lennon) 69

5.3.2 Biologické, osobnostní, kognitivní a sociální faktory kreativity 71

5.3.3 Kontextualismus a modely lidského vývoje. 71

Seznam použité literatury

Otázky a úkoly k 5. kapitole

6 Výtvarná výchova a rozvoj tvořivosti ve všeobecném vzdělávání u nás 74

6.1 Odras nálezů z výzkumů tvořivosti ve výtvarné výchově (50.- 80. léta 20. stol.) 74

6.1.1 Přerod vyučovacího předmětu kreslení na výtvarnou výchovu (J. Uždil) 75

6.1.2 Možnosti a meze uplatnění „požadavku tvořivosti“ ve výtvarné výchově 76

6.1.3 Požadavek tvořivosti a realita praxe výtvarné výchovy poloviny 60. let 78

6.2 Výtvarná výchova v „nové koncepci“ všeobecného vzdělávání (70. - 90. léta 20. stol.) 79

6.2.1 Nová koncepce vzdělání a požadavek rozvoje tvořivosti 80

6.2.2 Kategorie „tvořivost“ – zisky, teoretické i praktické problémy 81

6.2.3 Období dalšího rozvoje a proměn oboru na přelomu století – jeho vnitřní diferenciaci . . 82

6.3 Náhled na vztah výtvarné výchovy a „tvořivosti“ po r. 2000 84

6.3.1 Pluralita teorie a praxe výtvarné výchovy ve vzdělávacích dokumentech. 85

6.3.2 Rámcové vzdělávací programy, výtvarná výchova a rozvoj tvořivosti 86

6.3.3 Výtvarná výchova jako prostor pro rozvoj tvořivosti (SHRNUTÍ) 89

Seznam použité literatury

Otázky a úkoly k 6. kapitole